

ОКРЕМА ДУМКА

суддів Конституційного Суду України Городовенка В.В., Касмініна О.В., Юровської Г.В. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Давимоки Олександра Григоровича, Бойка Миколи Вікторовича, Крюка Володимира Миколайовича, Токаренка Віталія Леонідовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону України „Про Національну поліцію“

Конституційний Суд України (далі – Суд) 22 жовтня 2020 року ухвалив Рішення № 12-р/2020 у справі за конституційними скаргами Давимоки Олександра Григоровича, Бойка Миколи Вікторовича, Крюка Володимира Миколайовича, Токаренка Віталія Леонідовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону України „Про Національну поліцію“ (далі – Рішення).

Суд у Рішенні визнав такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), положення пункту 4 частини першої статті 97 Закону України „Про Національну поліцію“ від 2 липня 2015 року № 580–VIII зі змінами (далі – Закон № 580), згідно з якими одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського (далі – одноразова грошова допомога) є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які за Законом № 580 мають право на її отримання, у разі визначення поліцейському інвалідності внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов’язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті.

На підставі положень статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та § 74 Регламенту Суду вважаємо за необхідне та можливе спільно (колегіально) викласти окрему думку щодо Рішення та власне бачення стосовно вирішення цієї справи.

І. Право суддів Суду на спільне (колегіальне) викладення окремої думки щодо актів Суду

Упродовж усього часу функціонування Суду його судді не практикували колегіального викладення окремих думок щодо актів Суду, тому є потреба у поясненні такого явища.

У правничій спільноті поширене різне ставлення до інституту окремої думки судді; вирізняють як позитивні, так і негативні якості цього інституту. Вважають, що, з одного боку, окрема думка судді може підірвати авторитет судового рішення та довіру до суду, з іншого – сприяти підтримці суддівської незалежності і демократизації суду.

Утім, очевидно, що применшувати або й зовсім знецінювати роль інституту окремої думки судді у демократичній державі не варто, оскільки йдеться насамперед про внутрішню незалежність судді.

Із пункту 24 Доповіді Європейської Комісії „За демократію через право“ (Венеційської Комісії) „Щодо окремих думок у конституційних судах“ вбачається, що „окремі думки є вираженням свободи слова та незалежності судді від його чи її колег-суддів... Окремі думки гарантують особисту недоторканність і гідність тих, хто залишається в меншості, і дозволяють суддям ухвалювати рішення, керуючись своєю совістю, а не відповідно до думки більшості“¹.

Право судді Суду на висловлення окремої думки є визнаним у національній правовій системі інструментом забезпечення внутрішньої незалежності кожного судді Суду і закріплене у статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та § 74 Регламенту Суду. Ці положення містять загальні вимоги до висловлення суддею Суду окремої думки та не деталізують типів окремих думок та способу їх викладення суддею Суду.

Венеційська Комісія у пункті 34 Доповіді „Щодо окремих думок у конституційних судах“ зазначила, що у більшості країн законодавчі положення або правила, що стосуються окремих думок, містяться у звичайних законах про

¹ Report on Separate Opinions of Constitutional Courts. Adopted by the Venice Commission at its 117th Plenary Session (Venice, 14-15 December 2018). URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2018\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2018)030-e)

організацію та функціонування конституційного або верховного суду; у деяких країнах законодавчі положення або норми, що стосуються окремих думок, містяться в конституції або органічному законі про конституційний суд (Грузія, Королівство Іспанія, Республіка Перу, Республіка Чилі); в інших випадках законодавчі положення або правила встановлюються виключно самим судом (Республіка Боснія і Герцеговина, Федеративна Республіка Бразилія, Республіка Болгарія, Республіка Хорватія, Косово „колишня Югославська Республіка Македонія“, Республіка Сербія) або у тому числі судом (Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Казахстан, Республіка Литва, Республіка Перу, Республіка Словенія, Республіка Туреччина)².

Якщо рішення у справі повністю або частково не виражає одностайної думки суддів, кожен суддя має право викласти окрему думку (пункт 2 статті 45 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року). Як вбачається із правил 74, 88 Регламенту Європейського суду з прав людини, зокрема, суддя може викласти окрему думку, що збігається чи розходиться з рішенням або консультативним висновком³. Як показує практика суддів Європейського суду з прав людини стосовно написання окремих думок, ці думки можуть мати формат, який не закладений у приписах названих міжнародних актів, і позначатися не лише як „співпадаюча“ чи „неспівпадаюча“ окрема думка судді, а й як „частково співпадаюча, частково неспівпадаюча“ і „частково неспівпадаюча“ окрема думка судді, а також „окрема думка судді, до якої приєднався суддя“, „спільна співпадаюча думка суддів“, „спільна неспівпадаюча окрема думка суддів“⁴. Тобто спосіб викладення окремої думки обирають самі судді, які вирішили її висловити.

Звертаємо увагу, що право на окрему думку на національному законодавчому рівні закріплене також за суддями системи судоустрою України,

² Детальніше про зарубіжний досвід щодо регулювання питань висловлення суддями окремих думок див.: Report on Separate Opinions of Constitutional Courts. Adopted by the Venice Commission at its 117th Plenary Session (Venice, 14-15 December 2018). URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD\(2018\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDLAD(2018)030-e)

³ „Регламент Суду“ (поточна редакція від 1 листопада 2003 року). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_067?find=1&text=%D0%B4%D1%83%D0%BC%D0%BA#w1_1

⁴ Див. детальніше про це: Пінто де Альбукерке Пауло. Окрема думка. Шлях до справедливості /Пауло Пінто де Альбукерке; [пер. з англ. та фр. В.А. Капліної ; упоряд., авт. передм. О.В. Капліна]. Харків : Право, 2020. С. 49, 85, 160, 220, 318, 332, 440.

якщо справа вирішується ними колегіально (про це йдеться, зокрема, в частині третій статті 35 Цивільного процесуального кодексу України, частині третій статті 34 Кодексу адміністративного судочинства України). У процесуальних кодексах України визначено таке право, однак міститься небагато вимог щодо викладення окремої думки. До прикладу, у практиці Верховного Суду чимало окремих думок його суддів викладаються колегіально.

На наше переконання, колегіальне викладення суддями окремої думки, навіть якщо це прямо не встановлено на законодавчому рівні чи правилами суду, відповідає природі окремої думки судді, яка є продуктом внутрішніх незалежних переконань кожного судді, його творчих доктринальних пошуків, що не має занадто обтяжуватися формальними реквізитами до змісту такої думки.

Ураховуючи наведене, вважаємо, що право кожного судді Суду на окрему думку, гарантоване статтею 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та § 74 Регламенту Суду, включає можливість спільного (колегіального) викладення окремої думки суддями Суду щодо певного акта Суду, якщо це відповідає їх внутрішній незалежності. Скориставшись такою можливістю, далі викладаємо свої спільні мотиви щодо незгоди із Рішенням.

II. Щодо неконституційності положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону № 580

1. Одноразова грошова допомога як спеціальна компенсаторна гарантія у розумінні статті 17 Основного Закону України

З наведеним у Рішенні висновком Суду, за яким положення пункту 4 частини першої статті 97 Закону № 580 не є такими, що порушують частину першу статті 46 Конституції України, не погоджуємось, оскільки природа одноразової грошової допомоги зовсім інша, ніж тих соціальних гарантій, які передбачені статтею 46 Основного Закону України. Така допомога, як наголошено у Рішенні, дійсно не є „основним джерелом існування для осіб, яким її надають“, а її виплати не гарантують приписи

статті 46 Конституції України. Однак це не впливає на розуміння конституційно-правового призначення одноразової грошової допомоги та її значущості у розумінні приписів статті 17 Основного Закону України.

Як вбачається із положень статті 97 Закону № 580, право на одноразову грошову допомогу належить спеціальним суб'єктам – поліцейським та працівникам органів внутрішніх справ. Відповідно до статті 23 Закону України „Про міліцію“ таке право мали працівники міліції.

У рішеннях Суду від 6 липня 1999 року № 8-рп/99, від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002, зважаючи на приписи статті 17 Основного Закону України, неодноразово наголошувалось на наявності підвищених гарантій соціальної захищеності певної категорії громадян України. Із цих рішень Суду вбачається, що, зокрема, юридичне регулювання служби в міліції ураховує екстремальні умови праці, пов'язані з постійним ризиком для життя і здоров'я, жорсткі вимоги до дисципліни, професійної придатності, фахових, фізичних, вольових та інших якостей; це повинно компенсуватись наявністю підвищених гарантій соціальної захищеності, тобто комплексу організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту саме цієї категорії громадян як під час проходження служби, так і після її закінчення.

Суд у Рішенні від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004 підсумував, що визначений законами України відповідно до положень статті 17 Конституції України комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту військовослужбовців та працівників правоохоронних органів, зумовлений не їх непрацездатністю або відсутністю достатніх засобів для існування (стаття 46 Конституції України), а особливістю професійних обов'язків, пов'язаних з ризиком для життя та здоров'я, певним обмеженням конституційних прав і свобод, у тому числі права заробляти матеріальні блага для забезпечення собі і своїй сім'ї рівня життя, вищого за прожитковий мінімум; тобто соціальні гарантії військовослужбовців та працівників правоохоронних органів випливають з характеру покладених на них службових обов'язків у зв'язку з виконанням ними державних функцій (абзаци десятий, одинадцятий пункту 3 мотивувальної частини).

В абзаці четвертому підпункту 2.3 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Суду від 22 травня 2018 року № 5-р/2018, зокрема, зазначено, що заходи соціального захисту мають втілювати ідеї соціальної солідарності та справедливості, бути спрямовані на охорону і захист особи при настанні можливих соціальних ризиків.

На наш погляд, враховуючи зміст статей 3, 8, 17 Конституції України та зазначені юридичні позиції Суду, можна стверджувати, що конституційні функції із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, які покладаються також на відповідні правоохоронні органи, обумовлюють необхідність виконання ними завдань у будь-яких умовах, у тому числі пов'язаних зі значним ризиком для життя та здоров'я. Тому держава зобов'язана гарантувати цим працівникам надання належних компенсацій у випадках заподіяння шкоди їхньому життю і здоров'ю під час проходження служби у правоохоронних органах, що має супроводжуватися реалізацією вказаних соціальних гарантій. Законодавець має визначати механізми реалізації відповідних соціальних гарантій у такий спосіб, щоб компенсувати повною мірою зміни у матеріальному або соціальному становищі працівників правоохоронних органів, які відбулись внаслідок заподіяння шкоди їхньому життю і здоров'ю при проходженні ними служби в таких органах та виконанні службових обов'язків, тобто врахувати причини і характер зазначеної шкоди, конституційно обумовлену взаємну відповідальність між працівниками правоохоронних органів та державою.

Органи Національної поліції згідно з чинним законодавством віднесені до правоохоронних органів (пункт 1 частини першої статті 2 Закону України „Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів“).

Роль Національної поліції України (поліція) у забезпеченні державної безпеки залишається визначальною, оскільки відповідно до Закону № 580 цей центральний орган виконавчої влади служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку (частина перша статті 1); завданнями поліції є надання

поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (стаття 2); поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань (перше речення частини першої статті 12).

У статті 23 Закону № 580 передбачено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань, зокрема, здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень (пункт 1); виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення (пункт 2); вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення (пункт 3); вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення (пункт 4); вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях (пункт 10); здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони (пункт 19); здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону (пункт 26).

Як визначено Законом № 580, поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції (частина перша статті 17); поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби, зокрема, зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують (частина друга статті 18); служба в поліції є державною службою особливого

характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень (частина перша статті 59); громадяни України, які перебувають на службі в поліції, можуть залучатися до виконання своїх професійних обов'язків і в неробочий час (стаття 91).

Слід зазначити, що Національна поліція України має завдання і функції, подібні до тих, що раніше мала міліція в Україні, а поліцейські (як і колишні працівники міліції) виконують небезпечну для життя та здоров'я роботу для забезпечення державної безпеки.

На підставі викладеного можна дійти висновку, що поліцейські з урахуванням їх статусу, завдань та повноважень поліції гарантують виконання конституційної функції щодо забезпечення державної безпеки, здійснення якої згідно з частиною третьою статті 17 Конституції України покладено, зокрема, на правоохоронні органи, а характер завдань та повноважень поліції зумовлює непередбачувані та значні ризики для життя і здоров'я поліцейських, у тому числі у зв'язку із проходженням ними служби в органах внутрішніх справ або поліції.

Тому визначена статтею 97 Закону № 580 одноразова грошова допомога має конституційно-правову природу і є за статтею 17 Основного Закону України спеціальною гарантією посиленого соціального захисту поліцейських, яка має компенсаторний характер, обумовлений ступенем шкоди, заподіяної їх життю і здоров'ю при проходженні ними служби в органах внутрішніх справ або поліції.

2. Дискримінаційний ефект положень пункту 4 частини першої статті 97 Закону № 580

Суд у Рішенні дійшов висновку, що встановлений у пункті 4 частини першої статті 97 Закону № 580 порядок отримання одноразової грошової допомоги не допускає невиправданих винятків із конституційного принципу рівності, не містить ознак дискримінації при реалізації поліцейськими права на соціальний захист, є домірним, має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету.

Із конституційного принципу рівності громадян (стаття 24 Основного Закону України) впливає заборона дискримінації, якій мають відповідати і законодавчі положення. Юридичні позиції Суду, міжнародні документи щодо заборони дискримінації свідчать, що дискримінація є, якщо: наявна відмінність у поводженні стосовно осіб і при цьому одна особа виявляється в менш вигідному становищі, ніж інші; обставини, в яких перебувають зазначені особи, не відрізняються по суті; не переслідується легітимна мета у згаданій відмінності або відсутнє розумне співвідношення між застосованими засобами та переслідуваною метою.

У Рішенні зазначено, що „пунктами 1–6 частини першої статті 97 Закону № 580 встановлено вичерпний та такий, що не підлягає розширеному тлумаченню, перелік підстав для призначення та виплати одноразової грошової допомоги, до яких належать смерть (загибель) поліцейського (пункти 1, 2); визначення поліцейському інвалідності (пункти 3, 4), часткова втрата поліцейським працездатності без визначення інвалідності (пункти 5, 6)“ (абзац сьомий підпункту 2.7 пункту 2 мотивувальної частини).

Порядок реалізації права на таку допомогу залежно від наведених підстав відрізняється.

Зі змісту оспорюваних положень Закону № 580 вбачається, що набуття права на одноразову грошову допомогу пов'язується із фактом визначення інвалідності поліцейському, яка має наступати внаслідок захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції; а також із виконанням одночасно двох обов'язкових умов: 1) інвалідність має бути визначена не пізніше шести місяців після звільнення поліцейського з поліції; 2) таке звільнення має відбутися виключно з підстави, визначеної у пункті 2 частини першої статті 77 Закону № 580 – через хворобу – за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції.

Зазначених обов'язкових умов не наведено у положеннях пунктів 5, 6 частини першої статті 97 Закону № 580 щодо реалізації права на

одноразову грошову допомогу поліцейським, який отримав часткову втрату працездатності без визначення йому інвалідності.

Як видається, у вказаних приписах Закону № 580 закладено відмінне поводження стосовно поліцейських, у яких установлена інвалідність, порівняно із поліцейськими, які отримали часткову втрату працездатності, хоча вони перебувають в однакових обставинах – їх здоров'ю заподіюється шкода внаслідок здійснення ними конституційної функції щодо забезпечення державної безпеки, а ступінь такої шкоди може бути однаковим. Більше того, інвалідність спричиняє різний ступінь втрати професійної працездатності і є не меншим соціальним ризиком, ніж, власне, часткова втрата працездатності. Водночас поліцейські із підтвердженою інвалідністю перебувають у більш не вигідному становищі в аспекті додаткових обтяжень щодо порядку реалізації ними права на одноразову грошову допомогу, ніж ті поліцейські, які отримали часткову втрату працездатності.

Вірогідно, що легітимну мету диференційованого підходу щодо порядку реалізації права на одноразову грошову допомогу, закладеного у статті 97 Закону № 580, можна пояснити прагненням законодавця забезпечити належне здійснення такого права та унеможливити зловживання ним поліцейськими у контексті маніпуляцій щодо установлення інвалідності.

Утім, чи є передбачені оспорюваними положеннями Закону № 580 додаткові умови щодо реалізації права на одноразову грошову допомогу розумним засобом щодо досягнення зазначеної мети?

Відповідно до природи одноразової грошової допомоги у розумінні статті 17 Конституції України сутність права кожного поліцейського на таку допомогу полягає в її призначенні та виплаті залежно від ступеня заподіяної шкоди життю і здоров'ю поліцейського, наявності причинного зв'язку між такою шкодою та обставинами проходження ним служби в правоохоронному органі, які її спричинили. У цьому і полягає компенсаторний характер зазначеної спеціальної гарантії посиленого соціального захисту поліцейського.

Згідно з частиною другою статті 97 Закону № 580 „порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати

працездатності поліцейського встановлюється Міністерством внутрішніх справ України“.

У Порядку та умовах виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 січня 2016 року № 4 зі змінами, встановлений механізм оформлення і виплати одноразової грошової допомоги, у тому числі в разі визначення поліцейському інвалідності.

Відповідно до Закону України „Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні“ особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист (частина перша статті 2); інвалідність як міра втрати здоров'я визначається шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я (частина перша статті 3).

Встановлення особі інвалідності є складною процедурою і здійснюється медико-соціальними експертними комісіями (далі – МСЕК) відповідно до Положення про медико-соціальну експертизу та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України „Питання медико-соціальної експертизи“ від 3 грудня 2009 року № 1317 зі змінами (далі – Постанова № 1317).

Ураховуючи означене юридичне регулювання та природу одноразової грошової допомоги, очевидно, що належним та беззаперечним підтвердженням наявності у поліцейського права на таку допомогу є встановлення МСЕК групи інвалідності, а військово-лікарською комісією причинного зв'язку захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва), які спричинили таку інвалідність поліцейського, із обставинами проходження ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, що засвідчує відповідний ступінь шкоди, заподіяний його здоров'ю під час проходження такої служби.

Слід враховувати, що медико-соціальна експертиза проводиться після повного медичного обстеження, проведення необхідних досліджень, оцінювання соціальних потреб особи з інвалідністю, визначення клініко-функціонального діагнозу, професійного, трудового прогнозу, одержання результатів відповідного лікування, реабілітації за наявності даних, що підтверджують стійке порушення функцій організму, обумовлених захворюваннями, наслідками травм чи вродженими вадами, які спричиняють обмеження життєдіяльності (пункт 17 Положення про медико-соціальну експертизу, затвердженого Постановою № 1317).

Відповідно до абзацу другого пункту 4 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого Постановою № 1317, МСЕК приймає документи осіб, що звертаються для встановлення інвалідності, за наявності у них стійкого чи необоротного характеру захворювання, а також у разі безперервної тимчасової непрацездатності не пізніше ніж через чотири місяці з дня її настання чи у зв'язку з одним і тим самим захворюванням протягом п'яти місяців з перервою за останніх 12 місяців, а у разі захворювання на туберкульоз – протягом 10 місяців з дня настання непрацездатності. Крім того, МСЕК згідно з пунктом 6 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого Постановою № 1317, за участю представників Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності і Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань може прийняти рішення щодо продовження строку тимчасової непрацездатності: особам, що звертаються для встановлення інвалідності, у разі безперервної тимчасової непрацездатності не пізніше ніж через чотири місяці з дня її настання чи у зв'язку з одним і тим самим захворюванням протягом п'яти місяців з перервою за останніх 12 місяців; хворого на туберкульоз – після 10 місяців безперервного лікування або 12 місяців лікування з перервами протягом останніх двох років.

Таким чином, шестимісячний строк, визначений оспорюваними положеннями Закону № 580 як обов'язкова умова щодо реалізації поліцейським права на одноразову грошову допомогу, може стати недостатнім для

встановлення інвалідності поліцейському, що пов'язано з необхідністю збирання низки документів, які підтверджують інвалідність, та складною процедурою проведення медико-соціальної експертизи.

Також слід зазначити, що перелік захворювань і фізичних вад, що перешкоджають службі в поліції, визначено Положенням про діяльність медичної (військово-лікарської) комісії МВС, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 3 квітня 2017 року № 285 зі змінами, яке свідчить про різні види таких захворювань і фізичних вад, що не дає однозначного уявлення про те, протягом якого проміжку часу ними може бути спричинено встановлення поліцейському інвалідності після звільнення його з поліції.

Отже, шестимісячний строк, установлений оспорюваними положеннями Закону № 580, перешкоджає реалізації поліцейським права на отримання одноразової грошової допомоги і фактично нівелює сутність такого права, якщо цього строку не вистачило для встановлення інвалідності або хвороба проявить себе після звільнення поліцейського, однак буде пов'язана із завданням шкоди здоров'ю поліцейського під час проходження ним служби в органах внутрішніх справ або поліції.

Ураховуючи викладене, можна також стверджувати, що реалізації права на одноразову грошову допомогу поліцейським може перешкодити й визначена оспорюваними положеннями Закону № 580 друга обов'язкова умова такої реалізації – звільнення через хворобу – за рішенням медичної комісії про непридатність до служби в поліції. Поліцейського може бути звільнено з інших підстав, визначених частиною першою статті 77 Закону № 580, настання яких не залежить від його волі, зокрема скорочення штату. Звільнення з будь-яких інших підстав, аніж через хворобу, не є належним підтвердженням відсутності у поліцейського захворювання, поранення, пов'язаних з проходженням ним служби в органах внутрішніх справ або поліції, внаслідок яких визначена інвалідність.

Крім того, як свідчить національне законодавство, питання визначення інвалідності перебувають у зоні публічного контролю, тому із метою

забезпечення належного здійснення поліцейським права на отримання одноразової грошової допомоги держава може підвищувати вимоги щодо діяльності фахівців МСЕК, військово-лікарської комісії, якості їх експертиз, сприяти усуненню корупційних складових у роботі цих комісій, а не надмірно обтяжувати реалізацію права на одноразову грошову допомогу низкою не виправданих та дискримінаційних вимог, які не узгоджуються із його сутністю.

На підставі викладеного вважаємо, що положення пункту 4 частини першої статті 97 Закону № 580, а саме „протягом шести місяців після звільнення його з поліції внаслідок причин, зазначених у цьому пункті“, запроваджують обов’язкові додаткові умови реалізації поліцейськими права на отримання одноразової грошової допомоги, які є необґрунтованими, дискримінаційними та нівелюють сутність цього права, а отже, суперечать статтям 3, 8, 17, частинам першій, другій статті 24 Конституції України.

Судді
Конституційного Суду України

В. В. ГОРОДОВЕНКО

О.В. КАСМІНІН

Г.В. ЮРОВСЬКА